

COMISSIÓ D'ESTUDI DE LA REFORMA HORÀRIA
PARLAMENT DE CATALUNYA

INFORME FINAL
ANÀLISI, CONCLUSIONS I PROPOSTES

**INICIATIVA PER A
LA REFORMA
HORÀRIA**

26 de març de 2015

Índex

1. Presentació

2. Objectius compartits

3. Anàlisi del contingut de les sessions

Acords

Dubtes, preocupacions i discrepàncies

4. Conclusions

Generals

Àmbit del Treball

Àmbit de l'Educació

Àmbit del Comerç

Àmbit de l'Administració

Àmbit de la Cultura, l'Oci i la Participació

5. Propostes

Generals

Àmbit del Treball

Àmbit de l'Educació

Àmbit del Comerç

Àmbit de l'Administració

Àmbit de la Cultura, l'Oci i la Participació

6. Frases destacables

1. Presentació

El 10 de juny de 2014 es constitueix al Parlament de Catalunya la Comissió d'Estudi de la Reforma Horària (de conformitat amb la Resolució 646/10 del Parlament de Catalunya) sota la Presidència del Sr. Oriol Amorós (ERC), substituït a la cinquena sessió per la Sra. Agnès Russiñol i la participació de dos membres assignats per cada grup parlamentari.

Els membres participants són: del Grup Parlamentari de Convergència i Unió l'il·lustre senyor Benet Maimí i l'il·lustre senyor Joan Morell; del Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana de Catalunya, la il·lustre senyora Rosa Amorós, l'il·lustre senyor Oriol Amorós i la il·lustre senyora Agnès Russiñol incorporant-se a la cinquena sessió la il·lustre senyora Teresa Vallverdú; del Grup Parlamentari Socialista, la senyora Montserrat Capdevila i la senyora Alícia Romero; del Grup Parlamentari del Partit Popular de Catalunya, l'il·lustre senyor José Antonio Coto i l'il·lustre senyor Fernando Sánchez; del Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa, l'il·lustre senyor David Companyon i la il·lustre senyora Laura Massana; del Grup Parlamentari de Ciutadans, la il·lustre senyora Inés Arrimadas i la il·lustre senyora Carmen de Rivera; i del Grup Mixt, el senyor David Fernández i la senyora Isabel Vallet.

La Comissió es crea arrel dels treballs i propostes aportats pel Grup Motor de la Iniciativa per a la Reforma Horària, liderat pel Sr. Fabian Mohedano que, des del 29 de gener de 2014 promou, des de la societat civil, un canvi horari que permeti harmonitzar els diferents àmbits de vida, disminuint al màxim els problemes de l'actual sistema d'organització horària.

Es parteix d'un suport unànim per part de tots els grups polítics del Parlament de Catalunya, que reconeixen la necessitat i, fins i tot la urgència, de dur a terme mesures concretes que puguin comportar un canvi horari a la nostra societat. Aquest consens de partida és la millor garantia per aconseguir unes propostes sòlides que després puguin concretar-se en normes jurídiques efectives.

En paraules del propi president de la Comissió, Sr. Amorós, es tracta d'una Comissió especialment rellevant perquè es basa en la quotidianitat de la vida de les persones i en el suport a la seva qualitat de vida. Aquest aspecte, sens dubte substantiu, fa que, al llarg de les sessions, apareguin conceptes poc usats en altres Comissions Parlamentàries com ara el grau de felicitat de la població, l'ètica humanística o la mesura del benestar social, tots ells estretament relacionats amb l'organització horària.

Les sessions de treball es van estructurar en 8 sessions on es van tractar els diferents àmbits en què impactaria la Reforma Horària, tenint en compte els diversos estudis disponibles en cada un d'ells i amb la participació de persones expertes que van col·laborar amb les seves dades i coneixement a concretar algunes propostes.

Certament, la Comissió no partia de zero ja que, com van recordar molts dels membres participants durant les sessions, hi ha molt coneixement teòric i experiencial acumulat entorn al temps i els seus usos en el món municipal de Catalunya, des de les diferents Administracions Públiques i també amb algunes normatives específiques, com ara la Llei 8/2006, de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal al servei de les administracions públiques de Catalunya i el decret 56/2012 sobre jornada i horaris de treball del personal funcionari.

Aquest document descriu algunes de les aportacions més significatives realitzades al llarg d'aquest temps de treball, així com les principals conclusions i propostes que han estat exposades al llarg de les sessions, tant pels membres representants dels diferents grups polítics com per les persones expertes i ponents convidades en funció dels àmbits de coneixement tractats.

En conclusió, el repte que tenim en aquests moments és no defraudar les expectatives de la ciutadania i portar a la pràctica totes aquestes propostes per tal que incideixin efectivament en un canvi real a la nostra societat.

Des de la Iniciativa per a la Reforma Horària valorem el treball realitzat a aquesta Comissió d'Estudi com a una oportunitat formidable per impulsar els tres reptes plantejats inicialment: 1) Recuperar les dues hores de desfasament horari en relació a la resta del món 2) Impulsar una nova cultura del temps a les organitzacions a favor de models més eficients i productius i 3) Recuperar el fus horari GMT que ens correspon per situació geogràfica.

2. Objectius compartits

A l'inici de les sessions es va fer palesa la voluntat de consens, coordinació i suma d'idees i projectes per part de tots els grups parlamentaris, la qual cosa va afavorir el desenvolupament del treball realitzat.

El president de la Comissió, Sr. Amorós, va concretar els objectius generals en els següents aspectes:

- Arribar a compartir uns objectius que defineixin el posicionament (si no pot ser de consens, que seria el desitjable, llavors majoritari) en relació a què es vol aconseguir amb la Reforma Horària al nostre país
- Analitzar el marc competencial per veure què es pot fer des del Parlament, quins impulsos es poden donar cap a altres instàncies o què es podria fer en quant a actuacions del Govern que afavoreixin la mediació
- Aprofundir en els diferents aspectes vinculats a la Reforma Horària que es poden convertir en motor de canvi decisius. Es van destacar els següents:
 - Àmbit del Treball
 - Àmbit de l'Educació
 - Àmbit del Comerç
 - Àmbit de les Administracions Públiques
 - Àmbit de la Cultura, l'Oci i la Participació

Aquests objectius es van completar amb les aportacions d'altres membres de la Comissió en els següents sentits:

- Incorporar la garantia de la conciliació de la vida personal i laboral en sentit ampli
- Incorporar la perspectiva de gènere al debat i les reflexions generals, tot incorporant una reflexió sobre la masculinitat i feminitat, i els valors associats
- Revisar l'impacte de la racionalització horària sobre les classes populars i treballadores
- Aprofundir en la millora de la productivitat i competitivitat de les empreses
- Analitzar l'impacte sobre la internacionalització
- Abordar el tema des de la sostenibilitat i l'estalvi energètic
- Seleccionar models horaris com a referents, en concret els països del centre i el nord d'Europa.

3. Anàlisi del contingut de les sessions

Al llarg de les sessions s'han anat debatent diferents aspectes entorn a la Reforma Horària amb acords majoritaris i algunes discrepàncies puntuals que tractarem de reflectir en aquest apartat.

Acords

Hi ha un acord majoritari en quant a la **necessitat d'impulsar aquesta reforma**:

“Compartim al cent per cent que és urgent, no només necessari sinó que és urgent, canviar els paràmetres de la nostra organització social. Considerem que no podem seguir apostant per aquestes jornades maratonianes” (Agnès Russiñol)

“Segurament anem tard perquè nosaltres probablement no hem estat capaços d'entomar aquest tema com ara ho està fent la societat civil” (Alicia Romero)

“Destaquem la unanimitat de tots els grups a aquest problema que tenim com a societat i al que hem de buscar solucions” (José Antonio Coto)

“Es necesario, y coincidimos plenamente en ello, en que se trata de una intervención global en la que deben implicarse todas las administraciones y consellerías” (Carmen de Rivera)

També hi ha un acord quant a que **el Parlament ha de ser exemplificador i referent social**:

“Creiem, sincerament, que el Parlament de Catalunya hauria de ser la primera institució a sumar-se a aquest pla pilot de racionalització dels horaris prevista a partir de l'any 2015” (Agnès Russiñol)

“Cal endreçar l'horari dels nostres plenaris (...)” (José Antonio Coto)

Acord en que **cal canviar la cultura** organitzativa i social:

“La situació actual té molt a veure amb la nostra cultura, amb una cultura molt patriarcal i també amb qui marca els paràmetres d'aquesta societat.” (Alicia Romero)

Acord en que **cal implementar una sèrie de mesures concretes** que els diputats i diputades, així com algunes de les persones convidades en les compareixences han anat desgranant al llarg de les sessions com a possibles propostes a valorar en el futur:

- Implantar el teletreball en algunes empreses de serveis ja que té uns avantatges importants: s'estalvia el temps de desplaçament, es disminueixen els costos de transport i també es disminueix la contaminació. Cal, no obstant, estar alerta amb l'estrès que pot causar ja que hi ha el perill de treballar moltes més hores a casa

- Implantar la setmana dels quatre dies, concentrant al màxim el temps de treball, sistema que ha provat que es perd menys temps, que incrementa la productivitat i que redueix les baixes laborals.
- Implantar el «divendres d'investigació», que consisteix en que el divendres la gent no va al centre de treball, sinó que es queda en el seu entorn per fer contactes, per rebaixar la situació de tensió per tal que el dilluns es pugui començar amb les piles més carregades (Benet Maimí)
- Jornades parcials i també *job sharing* (Lourdes Esteban)
- Jornada intensiva, fórmules de borses horàries, flexibilitat d'entrada i sortida o mesures similars que beneficien la productivitat de l'empresa i dels treballadors (Javier Ibars)

Dubtes, preocupacions i discrepàncies

S'expressa el possible xoc entre la **llibertat individual i els drets col·lectius**:

“Com evitar que se'ns pugui acusar d'intervencionistes en relació a la vida de les persones i de voler obligar a uns horaris determinats? Es a dir, com resollem la dicotomia entre obligar i garantir la capacitat d'elecció de cadascú?” (José Antonio Coto)

S'assenyala per part d'alguns grups i ponents que la **Reforma Laboral ha agreujat la situació** de les persones treballadores al devaluar les negociacions i convenis col·lectius i deixar en mans de l'empresariat l'horari i la flexibilitat:

“La reforma laboral que es va aprovar fa un temps també agreuja això; no tenim convenis col·lectius, l'empresari marca els horaris i els sous que vol sense haver-ho de justificar, no? És a dir que, justament, sembla que la societat no està anant cap aquí, les reformes que hi ha en aquests moments sobre la taula no van cap aquí.” (Alicia Romero)

“El que existeix avui en dia és un intent de trencar la capacitat de negociació dels sindicats a les empreses” (José Antonio Coto)

“La societat va en direcció contrària, quan hi ha una pèrdua de drets socials i laborals que provoca unes formes de vida cada cop amb menys temps, de precarització, de flexibilització, amb jornades molt més extenses i salaris molt més baixos” (David Fernández)

“Quiero recordar el artículo 34 del estatuto, modificado por ésta, que dice que el 10 por ciento de la jornada anual lo puede aplicar el empresario sin ningún tipo de acuerdo. (...) O quiero hablar del artículo 41, la capacidad del empresario para cambiar, para modificar unilateralmente mis condiciones de trabajo y, por lo tanto, también mi jornada de trabajo” (José Cachinero)

Existeix una preocupació per aquelles petites empreses (una gran majoria a Catalunya) que **no tenen dret a representació sindical i per les resistències a la negociació** en general:

“En este país el 90 por ciento de las empresas tienen menos de diez trabajadores; no tienen derecho a la representación sindical —el 90 por ciento. Díganme qué negociación entre partes va a haber sobre su jornada y sobre su vida laboral” (José Cachinero)

“ (Hi ha...) resistències en els diàlegs i la negociació. tota aquesta resistència que hi ha per part, a vegades, de la direcció o dels directius públics, amb el tema que els canvis generen increment de la gestió” (Carlos Villalante)

S'expressa reiteradament la preocupació per la **impugnació de la Llei Catalana d'horaris comercials**.

“Tenim unes lleis d'horaris comercials que, evidentment..., estiguin impugnades en conflicte una amb l'altra, però que van contra el que seria una major organització d'aquesta situació” (Camil Ros)

“Doncs, aquí ja tenim un primer problema, de dir: «Escolta, com ho fem, això? Perquè la llei ens permet tindre obert tot el dia, totes les botigues, durant 365 dies l'any” (Vicenç Gasca)

“El problema és també el marc legislatiu o normatiu que estem desenvolupant. Vostès saben que la llei catalana, que està cautelarment suspesa pel Tribunal Constitucional, marca setanta-dues hores d'obertura dels comerços i que actualment, com està suspesa aquesta llei, són noranta hores per a les botigues de més de tres-cents metres, perquè les de menys de tres-cents metres, vinguin el que vinguin, poden obrir les vint-i-quatre hores del dia durant tot l'any” (Vicenç Gasca)

S'expressa el **possible impacte negatiu de les TIC**:

“La tecnologia aplicable al món del comerç..., si fiquem més tecnologia possiblement sigui a costa de força laboral, vull dir, és complicat l'equilibri, és molt complicat.” (Camil Ros)

“Com les TIC ens ajuden o ens destorben a assolir aquesta fita, perquè a vegades a segons quins sectors les tecnologies i la connexió permanent el que fan és que també ens permeten treballar vint-i-quatre per set i, per tant, no ens ajuden a assolir aquesta fita” (Montserrat Capdevila)

“El treball a distància, el teletreball, sí que és una opció alternativa positiva que afavoreix l'autogestió –suposadament l'autogestió– per part de cada treballador, i fins i tot des del punt de vista mediambiental, etcètera, i de sinistralitat laboral, pels accidents *in itinere*, etcètera; doncs, pot ser positiva. Però també és cert que no sempre el teletreball està demostrant que sigui la millor possibilitat des del punt de vista d'autogestió del temps de treball per a cada treballador, perquè, a l'inrevés, el que comporta és que el treballador fa més hores del que tocava si estiguessin fent una feina presencial a l'empresa, no? Per tant, és un tema també a treballar perquè crec que no acaba de resoldre aquesta qüestió”.(Javier Ibars)

Preocupació per la **pèrdua de la sisena hora** a l'escola pública

“Nosaltres estem molt en desacord a haver perdut la sisena hora. Nosaltres entenem que seria molt important, per nosaltres, recuperar la sisena hora a les escoles. Aquesta, diguem-ne, eliminació que ha fet el Departament d'Ensenyament fa tres anys ens ha fet molt de mal –molt de mal” (FaPaC)

S'expressen diverses preocupacions entorn a les **condicions laborals al comerç**:

“Les condicions laborals al comerç es regulen mitjançant els convenis col·lectius, convenis que per llei acordem amb les patronals, i, entre d'altres continguts, negociem la jornada laboral. Però en aquests convenis col·lectius el que no podem negociar és l'horari de començament i acabament d'aquesta jornada laboral, en contra del que passa en altres convenis, per una senzilla raó: aquesta disponibilitat està en les vostres mans: en les competències que té la Generalitat i en la regulació que fa aquest Parlament (Lluís Jiménez Mesa)

“Han de pensar que quan parlem d'horaris comercials estem parlant d'un tema que afecta un col·lectiu de persones majoritàriament format per dones i per joves, amb unes condicions laborals de temporalitat i de contractes a temps parcial molt elevats. La jornada anual del sector del comerç es situa al voltant de les 1.800 hores anuals, amb jornades diàries de vuit a deu hores, amb un agreujant que avui vull destacar aquí: aquestes jornades no són reals; el frau que existeix en la prolongació de la jornada és important. Un recent estudi fet pel nostre sindicat el 2013 en el sector dels serveis verifica que en tot l'Estat aquest any 2013 s'hauran realitzat més de 2,5 milions d'hores no tributades i no declarades a la seguretat social. Estem parlant d'un frau majúscul. Si aquestes hores les hem d'encaixar en horaris d'obertura o tancament dels comerços, que es situen entre les nou del matí i les 22 hores, tenint en compte, a més a més, que les empreses disposen d'un 10 per cent del total d'hores anuals en jornada irregular, establerta per la reforma laboral, podem afirmar que pràcticament una persona treballadora del comerç està tot el dia, tots els dies de la setmana, dedicada a la seva feina. Això no pot ser.” (Lluís Jiménez Mesa)

“Nosaltres, lògicament, no estem a favor de la liberalització horària perquè entenem que és molt més regressiva. Respecte a la modificació horària, pel que hem escoltat, estem d'acord amb aquesta iniciativa, però la veritat és que creiem que serà molt difícil que ens fiquem tots d'acord. Lògicament, els treballadors del comerç apostem perquè es racionalitzin els horaris i entrar a menjar a la una i sopar a les vuit. Tots els treballadors estarem d'acord amb aquesta mesura. Però també volem saber si els empresaris realment estaran d'acord amb això. Per part nostra no hi haurà cap problema. Si es tracta d'anar a un model cap a Europa, perfecte; si es tracta només de canviar l'hora però que no pugin també ni els salaris ni així, serà bastant difícil. Ho diem perquè al final entenem que també ha de ser a través dels convenis col·lectius que hi hagi un compromís de calendaris laborals. Hi insisteixo, per part nostra, en la negociació col·lectiva sí que estaríem disposats, a tot l'àmbit del comerç, a quadrar calendaris laborals en base a una normativa, a una suposada normativa que es fes. Però entenem que també ha de ser un consens entre tots, i sobretot dels empresaris. creiem que serà bastant difícil el fet que les grans patronals, els empresaris, doncs, accedeixin també a aquesta modificació normativa, ja que a les meses de les negociacions del conveni les realitats que estem veient a dia d'avui al comerç són que el que es pretén és ampliar jornades laborals i no abaixar les jornades laborals (Alex Adán)

“Una Reforma Horària conciliadora que fes tancar els comerços més aviat de les 20 hores tal com en fa menció el punt 26 de l'apartat 8.3, sobre les propostes en els àmbits dels cinc acceleradors del dictamen del CADS, podria resultar contraproductiu per al mateix sector, ja que, per exemple, a la ciutat de Barcelona les franges horàries de més afluència de clients són, al matí, de 12 a 14 –dues hores– i, a la tarda, de 19 a 20, o sigui que en tres hores es concentra el 24,1 per cent al dematí i el 22,8 per cent a la tarda; el 50 per cent de les vendes a Barcelona es concentren en tres hores de feina”. (Alejandro Goñi).

“Nosaltres ho veiem molt difícil en el nostre estil de comerç i el nostre model. Pensin que nosaltres obrim i tanquem les botigues. I quan dic «nosaltres» vull dir nosaltres

com a autònoms i també les persones que ens acompanyen als nostres establiments, els nostres col·laboradors. Vull dir, no som empreses que puguin fer rotacions de personal, sinó que normalment nosaltres comencem i tanquem la jornada. I això també és un tema..., que a nosaltres també ens aniria bé, aquesta conciliació, però nosaltres estem al servei del nostre client. (Vicenç Gasca)

S'expressa la preocupació per la **diferència climàtica** de Catalunya amb altres països:

“Tampoc podem caure en l'error d'equiparar-nos a altres països que ja tenen integrada una altra cultura horària que sovint va relacionada amb factors climàtics, culturals, d'hàbits, etc. De fet, el comerç català constitueix un teixit tan important perquè precisament certes característiques al territori propicien que amb el bon temps la gent surti a fer les seves compres fins més tard, perquè tant la temperatura com les hores de sol de què gaudim fan propici aquest tipus de comerç. (Alejandro Goñi)

“Un altre condicionament, que nosaltres creiem que és molt important és el condicionament climàtic. Moltes vegades se'ns compara amb països centre o nord-europeus però aquí la gent moltes vegades en temporades d'estiu surt a partir de les sis i mitja, set, per fer les seves compres, perquè és el moment que baixa la calor i surten. Perquè el motiu de la compra també és compra i lleure; compte, nosaltres volem poder avançar una mica aquest horari, però no l'avancem molt, el del tancament, perquè actualment encara el consumidor ni la resta no estem tots mentalitzats per fer un canvi d'horari amb una climatologia com és la nostra, mediterrània, en què hi ha hores que ens conviden a estar a casa i hi ha hores que ens conviden a sortir a passejar (Vicenç Gasca)

“(...) Els nostres propis costums, motivats en gran part per les diferències de temperatura mitjana entre la nostra zona, de clima mediterrani, i el nord d'Europa i els hàbits socials que caracteritzen el nostre país. Finlàndia és una cosa; Catalunya n'és una altra.” (Pilar Gomà)

Dubtes en quant a **quin sector ha de començar el canvi horari**:

“Nosaltres no podem fer aquest canvi. El comerç està a la cua. El comerç, en tot cas, és la cua d'aquesta reforma.” (Pilar Gomà)

“Hi ha altres propostes, que ens fan alguns partits, que és que l'hora a Catalunya sigui diferent a la resta d'Espanya. Jo crec que això és completament equivocat. Jo crec que si hem de canviar l'hora, l'hem de canviar tots, però no com alguns que plantegen només que es canviï l'hora a Catalunya envers la resta d'Espanya; jo crec que això seria... Per posar fronteres, home, ja a alguns els passa pel cap qualsevol cosa, no?” (José Antonio Coto)

S'expressen diferents posicionaments sobre la dificultat de **canviar els hàbits del jovent** quant a l'oci nocturn:

“Nosaltres hem fet de tot perquè la gent vingui abans als nostres locals. El que passa és que a pesar de promocions, d'ofertes, que puguin entrar abans amb descomptes, amb *afterworks* que hem intentat fer en horari de tarda, la gent jove no surt. De fet, una sessió que era històrica, que era la de diumenge a la tarda –jo crec que tots els aquí presents hi hem anat– ha quedat totalment, diguéssim, descartada, no se'n fa ús, perquè la gent jove vol sortir de nit. I no és per un tema a vegades purament, diguéssim, de treball perquè molta d'aquesta gent jove encara està estudiant o, precisament, per la gran falta de treball que té el públic jove no té un horari de treball

exhaustiu, però té un hàbit, d'acord? Llavors, nosaltres considerem, doncs, bé, que seria molt difícil canviar aquest hàbit. I si aquí hi està inclòs el fet que les discoteques i els bars tanquin molt abans, el sector realment es trobaria en contra, perquè estan en perill molts llocs de treball i la subsistència de les mateixes activitats" (Carmen Zapata)

"Es evident que si els hàbits de sopar, si els hàbits familiars anessin canviant, amb un mínim d'anys això es normalitzaria i acabarien sent com els anglesos. Vull dir, no en tinc cap dubte, vaja, em sembla obvi. És a dir, un s'adapta al final al conjunt dels horaris que té" (Xavier Marcé)

Es planteja la importància de decidir el **model de turisme** que es vol promocionar:

"Parlem del que és la particularitat de l'oci nocturn. Per què vénen tots aquí? Per què els italians, els francesos vénen a Espanya, vénen a Catalunya? Perquè tenim una singularitat. Si volem ser tan, tan absolutament iguals que a Europa, potser aquesta singularitat la perdem –jo estic parlant amb una hipòtesi, eh?, no puc saber-ho, s'hauria de fer alguna anàlisi. Però és una cosa que jo crec que s'hauria d'analitzar" (Carmen Zapata)

4, Conclusions

Al llarg de les sessions han anat apareixent dades i reflexions que poden considerar-se les principals conclusions del treball realitzat. Algunes són genèriques però altres responen a les circumstàncies concretes del sector o àmbit en que es desenvolupen. A continuació es troben les principals:

Generals

- Es constata que l'horari del nostre país continua diferenciant-se de la resta d'Europa, fonamentalment per la durada de la pausa del dinar i l'allargament de la jornada laboral fins tard al vespre
- L'ús del temps continua sent diferent per homes i dones, ja que ells dediquen més hores al treball remunerat i elles, més hores a les tasques domèstiques i de cura, amb les diferències que això implica de disposició del temps de lleure i la dedicació a l'esport i a les activitats de participació cívica i comunitària, que és superior en els homes.
- La majoria de mesures implementades respecte el canvi d'horaris i la conciliació estan pensades per a moments concrets o extraordinaris en la vida de les persones, i no com una necessitat quotidiana pròpia de la compatibilització de la feina domèstica i familiar amb la laboral.
- Manquen estudis que mostrin el cost de la no-intervenció en el canvi horari; és a dir, la despesa energètica, en malalties, en baix rendiment escolar, en disminució de la natalitat, en exclusió cultural i participació comunitària, en impacte econòmic, etcètera.
- L'allargament de la jornada comporta hores de son i augment del nivell d'estrès, la qual cosa redunda en una pitjor salut de la població i en un menor rendiment escolar i laboral.
- Els extensos horaris, units al diferent ús del temps per part d'homes i dones, que implica per a elles dobles jornades, a més d'insuficients serveis de suport a la cura, impacten negativament en la natalitat, i se situa a Catalunya en una de les més baixes d'Europa: 1,32 fills.
- La mobilitat i el disseny urbà esdevenen factors fonamentals per al bon ús del temps ciutadà, especialment en les zones més allunyades de la centralitat urbana, ja que impedeixen una adequada integració i disminueixen la qualitat de vida quan no s'adapten a les diferents necessitats de la població. El valor del temps emprat en arribar al centre de treball significa l'1% del PIB. I el 37% dels centres de treball en aquest moment es troben fora del lloc on es resideix normalment.

Àmbit del Treball

- Els llargs i rígids horaris laborals catalans, que premien la presencialitat a la feina, dificulten la convivència amb els infants, als quals se'ls allarguen els seus horaris amb la realització d'activitats extraescolars, cosa que suposa una càrrega total superior a les indicades per a la seva salut i benestar;

- La majoria d'empreses catalanes reconeixen la importància d'incorporar mesures per a la flexibilització horària, però només una tercera part les aplica – d'entre les que ho fan, hi ha un nombre superior de pimes respecte de les grans empreses, malgrat que la creença social és la contrària–.
- Les mesures laborals més aplicades són l'accés a permisos i excedències, així com la flexibilització de l'hora d'entrada i de sortida de la feina, en segon terme, i a força distància, la compactació de jornada i la reducció horària els mesos d'estiu. El teletreball, en canvi, està en els nivells més baixos d'Europa.
- L'e-treball és una fórmula que supera el teletreball clàssic i que facilita la sostenibilitat en tres dimensions: l'econòmica, l'ambiental i la social.
- Existeix una identificació entre el treball mercantil i l'horari. L'organització quotidiana dels individus i de la ciutat pivota al voltant dels horaris laborals. En cas d'haver-hi algun conflicte, la ciutadania pensa que la solució consisteix que les empreses flexibilitzin els seus horaris, i rarament es demana que siguin els horaris de la ciutat els que s'adaptin.
- Els desplaçaments al lloc de treball són valorats per la ciutadania com un temps mort, buit, que es treu del temps personal. La proximitat apareix com un element clau: es considera un privilegi treballar a prop de casa, i les opinions són molt més negatives com més lluny és el lloc de treball.
- Les llargues jornades disminueixen la rendibilitat de les persones en el treball i augmenten els seus riscos físics i psicosocials. La majoria d'accidents de feina són a l'actualitat els accidents *in itinere*, és a dir, aquells que succeeixen entre la sortida de la llar i l'arribada al treball.
- Els beneficis empresarials contrastats, en funció de l'aplicació de mesures de bona gestió horària, són la millora del clima laboral, la reducció de l'absentisme, la millora de la gestió interna, la millora de la creativitat i la innovació, millor posicionament de la marca corporativa, la disminució de la rotació de talent, ja que augmenta la fidelització, i, en definitiva, millora de la productivitat empresarial.
- Cal tenir en compte que la despesa en determinades polítiques de conciliació, tant per part de les empreses com per part de les administracions, són una inversió rendible, que evita altres costos majors i més perjudicials.
- Les TIC són un element que requereix temps –ha augmentat a trenta-cinc minuts la dedicació personal diària de mitjana–, però que també pot estalviar temps si s'utilitzen correctament des de les administracions i el món laboral. Cal estar alerta davant la bretxa digital que existeix entre dones i homes, que pot comportar noves formes de discriminació femenina.

Àmbit de l'Educació

- El total d'hores lectives a les escoles és similar a l' europeu, però es diferencia fonamentalment en la distribució de festius –excessiva concentració en determinats períodes–, cosa que dificulta la conciliació amb la vida laboral de les famílies;
- El departament d'Ensenyament no es planteja un canvi d'organització horària a primària. Creuen que els horaris escolars són els adients, de moment no veuen necessitat de modificar-los, i, en tot cas, si s'hagués d'analitzar, el primer que s'hauria de canviar serien els horaris laborals.

- Es constata que existeix una dificultat dels pares i mares per poder participar a les AMPES
- Tots els estudis internacionals diuen que la compactació horària no millora els resultats escolars.
- A nivell pedagògic la investigació internacional el que diu és que la jornada lectiva no té una relació directa amb els resultats escolars, amb l'èxit educatiu, sinó que el que realment compta és la qualitat de les hores, la qualitat del treball realitzat dins l'aula.
- Els centres de recerca universitaris (més de 40 centres de recerca) estan funcionant de les 8.30 a les 18, en general.
- Les facultats, per la seva banda, en general funcionen matí i tarda. Al matí en tots els casos hi ha un començament de classes entre 8, 8.30 i 9, que acaben a 13.30, 14, o 14.30, en aquest interval, depèn del tipus d'estudi. I a la tarda comencen 15, 15.30 i 16 per acabar a 19.30, 20, 21, 21.30 inclosa. Hi ha facultats que acaben les seves classes a les 21.30.
- L'horari dels màsters, en general, és sempre de tarda. Un màster normalment comença entre 16 i 17h, i acaba entre 20 i 22 –20, 21, 22h.

Àmbit del Comerç

- Els comerços s'adapten a l'horari laboral de la població i tanquen dues hores més tard que a la resta d'Europa, com a mitjana. Tanquen aproximadament, i com a mitjana, a dos quarts de nou del vespre–, i tenen amb caràcter general el seu *prime time* entre les dotze i les dues del migdia i entre les set i les vuit del vespre. En aquestes conclusions el dictamen del CADS fa notar que convindria un avançament d'aquestes franges de màxima afluència que portés a avançar l'hora del tancament dels comerços.
- Segons l'enquesta de l'IDESCAT d'ús del temps que es va realitzar l'any 2011 els ciutadans de Catalunya destinen una mitjana de vint-i-set minuts diaris a l'activitat de compres i serveis. Quan van a comprar, la durada mitjana de l'activitat –el que tarden a anar de compres de mitjana– és aproximadament d'una hora i nou minuts.
- Algunes intervencions constaten que els horaris comercials actuals perjudiquen seriosament la salut de la societat, perjudiquen seriosament la possibilitat de conciliar la vida personal i laboral, perjudiquen seriosament el rol educatiu que han de tenir les persones en l'àmbit familiar, perjudiquen seriosament el desenvolupament formatiu de les persones, perjudiquen seriosament la participació de les persones en la seva col·lectivitat i perjudiquen seriosament la competitivitat de les nostres empreses.
- Es declara que no és veritat que menys hores d'obertura signifiquin menys ocupació, com tampoc és cert que més hores d'obertura signifiquin més ocupació (a dades de l'últim any, per exemple, o el cas més proper, que ha estat, el passat estiu, dos mesos d'apertura total a la ciutat de Barcelona). Al contrari, destrueix ocupació per al petit comerç, que no pot competir amb aquestes condicions, i fomenta precarietat laboral dels col·lectius més febles.
- No és veritat que menys hores d'obertura signifiquin menys vendes. Les vendes tenen a veure amb la renda disponible de les persones i no amb els horaris de venda

- Avançar l'hora de tancament tindria importants avantatges per als comerciants: no només milloraria la seva qualitat de vida, perquè encara han de fer nombroses activitats abans de procedir a marxar de l'establiment un cop fet el tancament –reordenar els prestatges, els productes, fer caixa, etc.–, sinó que a més, també, en els mesos hivernals suposaria un estalvi específic per a ells i un benefici col·lectiu per l'estalvi de despesa energètica que comportaria.
- L'any 2004 (les dades més recents aportades), el 88,3% dels catalans es mostraven satisfets amb els horaris comercials que practicava el comerç.
- El sector de l'hostaleria és el més reticent al canvi horari. Més del 70% de les empreses del sector no l'apliquen; més del 73% per ODEE.
- El 13% dels desplaçaments per motiu de compres són interurbans, i, per tant, en gran mesura es poden associar a la compra en grans superfícies. Aquest valor puja fins al 26,1% quan es tracta de compres no quotidianes. Aquests desplaçaments interurbans per motiu de compres comporten una distància mitjana d'uns vint-i-tres quilòmetres; és a dir, 11,5 quilòmetres per dos, anada i tornada. Si es calcula a una velocitat mitjana de cinquanta quilòmetres/hora, això significaria que cada cop que es va a comprar a un altre municipi s'inverteix de mitjana vint-i-set minuts i trenta-sis segons en el desplaçament, amb anada, tornada i acte de compra.
- Per tant, en el cas de les compres en gran superfície perifèrica, només el desplaçament per cada compra feta en un altre municipi ja suposa el mateix temps que el temps mitjà que els catalans dediquem a comprar. D'aquí també, per tant, la importància de la defensa del model de comerç urbà de proximitat en el temps que els nostres conciutadans utilitzen en la compra.
- El 69,8% dels ocupats en el comerç al detall són dones (EPA tercer trimestre, 2014). Això és un percentatge notablement superior a la presència de dones en l'activitat laboral (el 47% del conjunt de l'economia catalana). Per tant, quan es diu que les dones pateixen moltes més dificultats a l'hora de conciliar la vida personal i laboral, des del món del comerç i des de l'activitat comercial se senten especialment afectats en aquest sentit.

Àmbit de l'Administració

- A l'Administració més del 66% dels servidors públics de la Generalitat són dones. Sembla evident que els aspectes de conciliació i de racionalització han permès que un percentatge tan elevat de dones estigui treballant a l'Administració. En dotze anys s'ha passat de treballar totes les tardes a, progressivament, aquells servidors públics que ho desitgin, no treballar-ne cap, sempre sota la seva voluntat.
- La voluntat de l'Administració de la Generalitat de Catalunya és anar cap el que s'anomena «govern digital». Això significa que cada vegada més la relació entre ciutadà i Administració ha de ser electrònica o tecnològica, és a dir que s'eradica el desplaçament presencial; de la mateixa manera que es reclama el no treball presencial, també s'advoca per un no desplaçament presencial. Caldrà, així mateix, un canvi de cultura de la ciutadania per adaptar-se al treball de l'Administració tecnològica per aconseguir el canvi.

Àmbit de la Cultura, l'Oci i la Participació

Oci i Lleure

- L'oci i l'entreteniment s'allarga de mitjana fins a les onze, les dotze de la nit, amb el perjudici que suposa per a les hores necessàries de son i el rendiment posterior, tant en l'àmbit laboral com en el de l'educació. Si s'observen els horaris de les principals cadenes dels països europeus trobem que l'hora d'inici del *prime time* a Europa és a les 20.00 hores de mitjana. En canvi, a Catalunya és a les 21.00 i acaba dues hores més tard.
- La televisió treu clarament hores de son. Moltes vegades no és directament per culpa de la televisió mateixa, sinó per la manca de formació personal dels televidents.
- Barcelona està considerada com la cinquena ciutat en el rànquing dels millors llocs per gaudir de l'oci nocturn concerts i d'activitat lúdica en franja bàsicament nocturna, perquè la legislació obliga a obrir en franja nocturna. Existeix una obligació d'obrir en uns certs horaris i no es pot fer en altres.
- El teatre "ja ha fet els deures" en quant a canvi horari. S'ha analitzat quin era l'horari més adequat, entre dues franges: un factor a analitzar eren els hàbits familiars, els sopars, la relació entre la conciliació familiar, és a dir, la relació entre mares i pares i fills i l'oci nocturn. Va semblar oportú avançar els horaris del teatre a les dos quarts de nou. i algun teatre públic com el Teatre Nacional, a les vuit de la tarda.
- El perfil del consumidor d'oci nocturn: El consumidor general tipus és de perfil jove, entre setze i vint-i-cinc anys, és un home (dona en el cas dels estrangers), estudiant, amb estudis universitaris i amb uns ingressos inferiors a cinc-cents euros al mes.
- El consumidor autòcton surt sobretot els dissabtes i no cada cap de setmana; surt una mitjana de dos caps de setmana al mes i, bàsicament, es centra en divendres i dissabte. Sol gastar-se menys de quinze euros en sortir i menys de deu en sopar.
- El consumidor estranger, en canvi, es gasta habitualment entre quinze i vint-i-cinc en sortir i entre deu i vint en sopar. Els agrada venir a l'estiu amb els amics o per motius d'estudi. Els dos col·lectius surten amb els amics i van a locals recomanats per amistats, també utilitzen xarxes socials per escollir-los i solen ser fidels als locals que freqüenten.
- El turisme estranger sap on anirà des del seu lloc d'origen. Habitualment consumeixen també fora del local. La pràctica del «botellón», que és un gran mal que ens afecta està ja molt generalitzada i és freqüent, inclús els turistes que vénen aquí i que als seus països no fan «botellón», al veure això el que fan és també a partir del segon o tercer dia començar-ho a fer. I, bàsicament, compren a botigues de vint-i-quatre hores o a llauners.
- El turisme estranger té un grau de satisfacció de l'oci nocturn barceloní més alt que l'autòcton, un 8,13 *versus* el 6,80. I el més ben valorat tant pels autòctons com pels estrangers és la música, l'oferta cultural, amb un 7,51 i un 8,14, i el d'ambient dels locals, en el cas del 7,15, els autòctons i un 7,56 els estrangers, (sobre 10).
- Quant a l'horari habitual d'inici de les sortides nocturnes: davant de la pregunta «A quina hora normalment surts de casa per anar de festa?», els joves autòctons demostren iniciar en un 70% la seva activitat abans de les dotze,

però no abans de les deu. I respecte al 30% restant, manifesta sortir després de les dotze.

- Dins del col·lectiu que inicia la seva activitat abans de les dotze, existeix un percentatge que practica altres activitats complementàries a les de sortir de festa, com ara sopar o anar a concerts, demostrant que el sector de l'oci nocturn és un pilar de dinamisme de la ciutat i de les activitats que en ella s'hi desenvolupen en un horari on no és habitual trobar cap altra més activitat.
- En relació a l'hora de tornar a casa després de les sortides nocturnes, ja s'havia observat un retard significatiu des de començaments de la dècada dels anys noranta del segle passat, però aquesta tendència s'aguditza en els últims 10 anys. La gran majoria, un 70%, retornen abans de les set a casa, però no abans de les quatre; un 8%, abans de les quatre, i la resta, un 17%, ho fa abans de la una, les dues o les tres.
- Sobre l'horari de retorn a l'hotel, del que és el turisme estranger, o a altre lloc per pernoctar després de sortir de nit, els joves estrangers retornen abans de les set en un 54% –si bé és cert que pels seus hàbits retornen una miqueta abans–, i abans de les quatre, un 41%, però no és gaire significatiu.
- Es demostra que sortir de nit, per tant, suposa exactament això, una activitat que comprèn tot l'horari nocturn i que es troba protagonitzada pels serveis oferts als locals d'oci nocturn. I queda també palesa una explotació exhaustiva de la nit per part del col·lectiu jove, en tots dos casos, deixant evidenciada la satisfacció alta que aquest client té envers els locals d'oci nocturn
- Quant a oci nocturn, les persones expertes no creuen en la concentració de sales fora de les ciutats, consideren que són guetos que acaben tenint problemàtica i que resulta molt més raonable ubicar les sales dins la mateixa ciutat per un tema de mobilitat, per un tema de transport i per un tema de seguretat.

Cultura i Participació democràtica i comunitària

- La participació democràtica requereix temps, i pot haver-hi un dèficit en la seva qualitat quan les persones no en disposen, com és el cas de gran part de la població treballadora i de la majoria de les dones, que compatibilitzen dobles jornades, a la llar i a la feina.
- La manca de serveis de suport a les famílies i a la cura disminueix clarament les possibilitats de lleure i de participació comunitària en les persones que tenen famílies amb infants o persones amb dependència.
- El consum cultural, molt lligat al temps de lleure, és un dels més afectats pel ritme de vida quotidià, i, per tant, cal identificar la demanda potencial de cultura, així com els col·lectius que queden exclosos de les pràctiques culturals, i abordar-lo, tenint en compte les variables de temps.
- Per part de l'Administració es considera qüestionable l'eficiència de les associacions per la gran quantitat de temps invertit en el seu funcionament en relació als resultats aconseguits. Existeix un marge de millora rellevant en quan a les diferents àrees de gestió: comunicació, equips, serveis, i per tant en la millora de la gestió del capital humà, clarament vinculada a la gestió del temps.
- Els horaris de les entitats són sovint poc estàndards i bastant caòtics, el que suposa que les persones treballadores i voluntàries hagin de portar a terme l'activitat fora de l'horari laboral habitual (vespres i caps de setmana, per exemple), el que fa encara més complicat l'harmonització amb la vida personal.

5. Propostes

Generals

- Cal una planificació que contempli una intervenció global i no parcial o fragmentada.
- Caldrà, en primer lloc, conscienciar la societat en general i a la vegada incloure en l'agenda política del país el convenciment de l'oportunitat d'avançar en la racionalització i flexibilització de l'horari laboral.
- Cal una estratègia que condueixi a l'objectiu de la transformació horària a partir d'un moment zero, que determina principalment la nova legislació, ja que no es tracta d'un canvi que es pugui aconseguir progressivament a partir de la sensibilització, difusió de bones pràctiques i realització de proves pilot únicament.
- En l'àmbit específic del treball parlamentari, cal impulsar en el marc de la XIII Legislatura, una comissió legislativa, que donat el caràcter transversal i integral dels horaris, hauria de formar part de la Comissió d'Afers Institucionals (CAI)
- Caldrà estudiar de forma seriosa l'impuls d'una Llei d'Horaris, probablement una llei òmnibus que aplegui les diferents mesures d'impacte i, específicament, la regulació del canvi horari que suposa avançar l'hora de dinar i la de sopar.

Àmbit del Treball

- El paper dels agents econòmics i socials és fonamental. Les negociacions dels convenis col·lectius haurien d'incloure clàusules específiques entorn d'una major racionalització del temps de treball.
- Cal potenciar el diàleg i la negociació col·lectiva com a instrument que permet mesures generals i específiques. Es proposa recuperar el document de mesures per la negociació col·lectiva que es va fer en el Consell de Relacions Laborals l'any 2009, per una racionalització del temps.
- Cal una flexibilitat laboral pactada. Les treballadores i els treballadors s'han d'adaptar als canvis de producció que hi puguin haver, tant siguin pujades o baixades de producció, però això ha de ser en un marc regulat; amb la flexibilitat necessària, però regulat i pactat. No pot passar com amb la reforma laboral, en què la flexibilitat laboral acaba sent una imposició empresarial. el camí és que les empreses puguin tenir la seva flexibilitat per adaptar-se als processos productius, i que les persones treballadores disposin de flexibilitat per poder decidir lleure, formació, conciliació o tot allò que considerin.
- Cal regular els horaris tenint en compte cada sector i tipus d'activitat de les empreses. Es impossible una uniformitat horària.
- Cal una planificació general del temps que comporti una aposta decidida pel transport públic de manera que alleugi els problemes de mobilitat.
- Sobre el calendari de festius, caldria que la Generalitat de Catalunya fes un estudi de l'impacte dels ponts en l'economia; quin impacte tenen en la indústria i quin impacte tenen en el turisme. Un altre element clau és la relació entre el

Consell Escolar de Catalunya, el CTEESC i el Consell de Relacions Laborals. S'ha de trobar un equilibri en allò que confronta els horaris de les escoles, els horaris del treball i els serveis públics que han de donar suport a la Reforma Horària.

- Cal veure quins són els costos de la flexibilitat i com es reparteixen els costos.
- Cal crear una oficina potent de la Generalitat que orienti i certifiqui: orientar les empreses i els treballadors i certificar que les empreses compleixen polítiques de conciliació, polítiques de racionalitat horària, i en aquest sentit donar certificats i que aquests certificats tinguin validesa a l'hora de bonificacions fiscals, de poder accedir a contractes de la Generalitat, etcètera.
- S'han d'implementar mesures que puguin avaluar no la presència física, temps de presència, sinó l'avaluació, però sobretot també el rendiment i l'impacte que té la persona sobre els objectius de l'organització.

Àmbit de l'Educació

- Caldria tenir algun estudi que pogués dir quina part del fracàs escolar del nostre país hi ha amagada darrere dels horaris actuals.
- Cal reconèixer les hores de tutories per pares i mares dins de la jornada dels treballadors, a tots els convenis que es facin Això en alguns convenis avui està regulat, però no en tots. I, per tant, aquesta podria ser una mesura factible que podria impulsar, promoure i legislar el Parlament.
- Les vacances d'estiu haurien de ser més curtes i que es redistribueixin al llarg del curs; que l'Administració reguli els temps de les activitats extraescolars –de tot l'any–, del temps del servei de menjador, de la qualitat dels cursets... l'Administració també hauria d'oferir serveis a preus reduïts, perquè, això té un cost molt important per a totes les famílies.
- En aquests moments, dels seixanta instituts que hi ha, més de quaranta estan fent jornada compactada. Els infants, a partir de les tres queden sols a casa. Cal treure la jornada compactada per als instituts de secundària. Advoquem per un nou acord social sobre el tema de la jornada escolar. Tal com tenim la situació, la secundària no s'aguanta, amb l'actual jornada compactada. Això suposa l'exclusió d'amplis sectors d'alumnat que no es trobarà a gust en els centres, deixant de banda totes les situacions post-escolars en què s'estan trobant.
- Ha d'haver recursos per atendre l'alumnat fora de l'horari lectiu. Després dels plans d'entorn que es van fer en el seu dia, després de tota l'experiència acumulada d'aquests anys, veient les comunitats autònomes, abandonar l'espai horari fora d'horari lectiu significa permetre que la lliure oferta i els recursos econòmics familiars intervinguin en la promoció o no dels alumnes.

Àmbit del Comerç

- Oferir el Consell Assessor en Matèria de Comerç del Govern de la Generalitat de Catalunya per contribuir al debat sobre la Reforma Horària per, en l'àmbit del comerç, de les empreses, dels sindicats, de les entitats municipalistes, defensar el nostre model de comerç i defensar els horaris comercials que aquest Parlament de Catalunya va aprovar al mes de febrer,
- Proposar un gran pacte social i polític que contempli: primer, actuar en l'àmbit de l'educació i la formació, promovent valors i hàbits de consum responsable i

sostenible; actuar en l'àmbit legislatiu amb l'establiment d'horaris comercials que vagin encaminats a una convergència amb els països del nostre entorn d'Europa; actuar en l'àmbit de la prevenció amb l'actuació de la inspecció de treball en la vigilància del compliment de les jornades laborals, sobretot en aquelles grans empreses; potenciar des de l'Administració acords laborals que facin viable l'aplicació de la Llei d'igualtat i de conciliació de la vida personal i laboral, mitjançant incentius a les empreses; potenciar una política de transport públic per reduir el temps de desplaçament –moltes de les treballadores i treballadors s'han de desplaçar a polígons industrials on hi ha els grans centres comercials, i no tenen possibilitat de transport públic-.

- Cal fer sensibilització. Tots els agents socials han de fer campanyes per a un consum sostenible i responsable.
- S'han de regular per llei les necessitats de la distribució horària, però no hauria de ser una llei rígida sinó flexible.
- Cal fer estudis d'impacte del que significa el canvi de model, fins i tot des del punt de vista del comportament del consumidor o del comportament de les empreses, segons la tipologia, segons les localitzacions, per tal que les mesures preses no siguin perjudicials.

Àmbit de l'Administració

- L'Administració haurà de marcar les pautes polítiques, econòmiques i socials necessàries per facilitar aquest canvi cultural i estructural, i té la responsabilitat de dedicar-hi les partides pressupostàries necessàries per a la protecció de la maternitat, de la família, per a la creació i millora de les infraestructures com la xarxa de transport públic, els horaris, els mitjans de comunicació, les llars d'infants, els geriàtrics, l'assistència sanitària, l'educació, etcètera, ja que és i ha de ser garant del benestar social i laboral dels seus ciutadans.
- Cal dotar-nos d'instruments organitzatius específics i *ad hoc* des del Govern de la Generalitat per impulsar la reforma i que permetin concretar els compromisos que adquireixi el grup interdepartamental adscrit al Departament de la Presidència, mitjançant la Secretaria del Govern, que va néixer, fruit de l'acord de govern, el 18 de març. Uns instruments que acompanyin aquesta transició; és a dir, fins arribar a aquell moment.
- Atorgar preferència en la contractació pública a aquelles empreses que demostrin un pla efectiu i en marxa per canviar els horaris d'acord a una major harmonització de la vida personal i laboral.
- Seria imprescindible que els municipis de Catalunya es marquessin un full de ruta individual, en cada Ajuntament, sobre quina és la seva realitat, quines són les seves circumstàncies i fins on poden fer-ho o no poden fer-ho.
- Els horaris dels actes públics i els actes i les activitats administratives han de canviar. No s'haurien de convocar seminaris, xerrades, actes de tot tipus a les 19 hores, a les 20 hores, a les 21 hores.
- Les persones polítiques, els càrrecs electes i les persones directives han de ser un exemple, convertir-se en agents exemplificadors. No convocar reunions a les tardes, no convocar actes al vespre i reduir els dinars de treball (o eliminar-los)
- Limitar les reunions a un temps determinat, respectar l'hora de finalització, ajustar-se a la puntualitat i descartar els minuts "de cortesia" que sempre es fan mentre s'espera al públic a l'inici de la sessió.

Àmbit de la Cultura, l'Oci i la Participació

Oci i Lleure

- Cal fer un estudi detallat sobre quines són les necessitats d'horaris de cada sector en concret, quins necessiten major liberalització, comparar amb altres països, etc.
- Tenir en compte els resultats dels estudis per la nova llei de Policia d'espectacles.
- Cal pensar en les conseqüències de reduir l'hora de dinar a mitja hora o quaranta cinc minuts en relació als restauradors que viuen dels menús diaris.
- Cal tenir cura en la planificació i el disseny de la configuració física de l'oci nocturn, ja que acaba afectant també en alguna mesura els hàbits, els horaris, i altres qüestions que tenen a veure amb el *botellón* i d'altres. Si les discoteques estiguessin al mig de la ciutat normalitzades, com a altres llocs del món, la relació entre restaurant, discoteca es normalitzaria d'una altra manera que no pas quan anar a la discoteca és anar a un espai on el conjunt de la gent arriba d'una altra manera.
- Caldria contemplar un doble model de ciutat, és a dir, dos tipus d'horaris corresponents al turisme i a la ciutadania general, que poden (i segurament han) de ser diferents i conviure harmònicament, com passa a Londres, Berlin o Nova York.
- Representants d'institucions públiques i de la societat civil estan demanant que s'avanci el *prime time* una hora, i acabi a les onze. El fet que els espais estrella de les cadenes comencin a partir de dos quarts d'onze i acabin entre les dotze, dos quarts de dotze i una, obliga a tranuirar moltes vegades a l'espectador.
- El servei públic ha de ser la prioritat a la Televisió de Catalunya. Per això, no s'entén que el seu *prime time* sigui el mateix que el de les mercantilitzades televisions privades.
- Premiar i donar a conèixer aquells programes que acabaran a les 12.00h de la nit, en la línia de la iniciativa de Televisió Espanyola que ha posat un segell per a aquells programes que acaben abans de les 12 de la nit.

Cultura i Participació comunitària i política

- Cal posar en valor el temps del treball altruista en els drets i deures del voluntariat; fer extensiu al tercer sector social i l'associacionisme el missatge general que planteja la Reforma Horària per garantir la seva sostenibilitat i millora de l'estratègia permanent de voluntariat, com ja apunta el vigent Pla Nacional de l'Associacionisme i el Voluntariat.
- Seguir promovent el treball conjunt entre les empreses i entitats per fer compatible el treball amb el temps de vida associativa, així com promoure les experiències existents i donar suport a les empreses compromeses i incorporar

propostes de formació sobre la gestió del temps al Pla de Formació del Voluntariat de Catalunya (que en aquests moments estem reformant).

- Implantar mesures de flexibilitat per poder fer compatible la vida laboral, personal i social que faci possible el compromís associatiu, com ara la implementació de sistemes de gestió dels horaris de treball 2.0 i portar a terme una gestió de l'entitat en base a indicadors d'avaluació del rendiment, per millorar així l'eficiència del treball i per tant la productivitat. S'han dut a terme durant el 2014 experiències pilot exitoses que s'ampliaran aquest 2015.
- Seguir millorant –a les entitats- la gestió dels horaris, introduint el concepte de jornada anual; sistematitzar i procedimentalitzar la comunicació interna; fer operatives les reunions; desenvolupar competències entre les persones responsables de les entitats que els permeti gestionar l'equip per tal de millorar la seva productivitat i sensibilitzar a les persones implicades sobre la importància de treballar de forma eficient i productiva.
- Com a perspectiva global, tot apunta, a que un canvi en l'horari de les escoles del comerç, de les activitats culturals, esportives, la programació de TV, i els de les associacions i en general del tercer sector, aconseguiria un impacte sobre les persones i ajudaria a superar la dificultat per compaginar estudis i feina responsabilitats familiars i participació social i cívica. Això té clares conseqüències pel que fa a la democràcia d'un país i l'assoliment d'un futur millor.

6. Frases destacables

- “Per què hem de viure pitjor si ho podríem fer millor? Per què hem triat o estem triant ser menys feliços?” (Agnès Russiñol)
- “L’acceleració del temps en la postmodernitat és molt masculina, no?” (David Fernández)
- “En aquesta perspectiva de la Reforma Horària, aquest grup parlamentari és antropològicament conservador” (David Fernández)
- “Celebrar aquesta ètica humanista de saber què genera dolor i sofriment, en aquest cas, a àmplies majories socials de casa nostra, i què podem fer per evitar-ho” (David Fernández)
- “Demano als diputats i diputades enginy, diligència, lucidesa, escolta activa i vocació de servei” (Fabian Mohedano)
- “Ara ha arribat potser un moment en què cal plantejar utopies d’aquest estil a l’engròs i pel boc gros” (Marta Ribas)
- “L’economista anglès Keynes deia –fa pràcticament, encara no, cent anys, l’any 1930–, va fer una predicció que acabaria la societat del 2030 treballant tres hores. És a dir, ell va dir: «Al cap de cent anys treballarem tres hores al dia, que seran quinze hores a la setmana.»” (Benet Maimí)
- “Els professionals dels recursos humans parlem de factors higiènics i factors motivadors. Hi ha elements motivadors que al llarg del temps esdevenen higiènics”. (Lourdes Esteban).
- “Deia Stephen Covey: «La clau no és prioritzar el que tens a la teva agenda, sinó agendar les teves prioritats.»” (Claudi Alsina)
- “La creativitat i el coneixement no tenen horaris” (Claudi Alsina)
- “A mi em van explicar una vegada, amb relació als japonesos: Si no saps inventar, copia el millor que puguis”. (Benet Maimí)
- “Mentre no arriba l’arcàdia feliç, com que estem avui en un país real..., el que volem és veure com podem modificar les coses perquè vagin millor” (Celestino Corbacho)
- “Els comerciants o el món del comerç estem acostumats a parlar d’horaris, sobretot d’horaris comercials, però no en aquesta direcció com la que es parla avui; generalment en parlem en la direcció contrària, la d’ampliar els horaris” (Joan Carles Calbet)
- “Una cosa són els horaris familiars i els horaris laborals. A Berlin les discoteques no tanquen i a les sis sopen” (Xavier Marcé)
- “L’Administració pública ha de passar d’un notable a un excel·lent, és a dir, amb relació a la cosmovisió de la Reforma Horària, doncs s’han de fer uns petits ajustos per poder ajustar-se a l’excel·lència” (Fabian Mohedano)
- “El tresor que és passar una estona –parlo ara de famílies amb infants– amb els nanos parlant de les seves coses és insubstituïble”. (Luigi Bugalla)